

HÖGSKOLAN
DALARNA

Examensarbete

Grundnivå

Hälsorelaterad livskvalitet hos personer med demenssjukdom En litteraturöversikt

Health-related quality of life in people with dementia – a literature review

Författare: Martina Zedendahl, Julia Duppils & Yasmeen Saad

Institution: Institutionen för hälsa och välfärd

Handledare: Gabriela Armuand

Examinator: Jan Florin

Ämne/huvudområde: Omvårdnad

Kurskod: GVÅ36W

Högskolepoäng: 15hp

Examinationsdatum: 2024-05-30

Vid Högskolan Dalarna finns möjlighet att publicera examensarbetet i fulltext i DiVA. Publiceringen sker Open Access, vilket innebär att arbetet blir fritt tillgängligt att läsa och ladda ned på nätet. Därmed ökar spridningen och synligheten av examensarbetet.

Open Access är på väg att bli norm för att sprida vetenskaplig information på nätet. Högskolan Dalarna rekommenderar såväl forskare som studenter att publicera sina arbeten Open Access.

Jag/vi medger publicering i fulltext (öppet tillgänglig på nätet, Open Access):

Ja

Nej

SAMMANFATTNING

Bakgrund

En stor andel av äldre personer drabbas av demenssjukdom i Sverige. Sjukdomen ger ofta en känsla av att tappa sin identitet och upphov till beteendemässiga symtom som försämrar livskvalitet och skapar lidande. Med hjälp av olika omvårdnadsåtgärder kan dessa personer få hjälp att återskapa sin identitet, minska oro och ångest och därmed öka deras livskvalitet och välbefinnande.

Syfte

Att beskriva omvårdnadsåtgärder som främjar hälsorelaterad livskvalitet hos personer med demenssjukdom.

Metod

Studien genomfördes som en strukturerad litteraturstudie med inslag av den metodologi som används vid systematiska översikter. Databaserna som användes var CINAHL och PubMed, artiklarna som användes var publicerade mellan 2019 och 2024.

Resultat

I resultatet framkom att det viktigaste för att öka livskvaliteten för personer med demenssjukdom är individanpassat stöd och aktiviteter. Involverar personer med demenssjukdom i sociala sammanhang, främjar delaktighet och skapa en trygg omgivning för att bidra till en bättre livskvalitet. Terapiformer som fysisk aktivitet, djurterapi och musikterapi har visat sig ha betydande positiva effekter på hälsa och välbefinnande hos personer med demenssjukdom.

Slutsats

De olika omvårdnadsåtgärderna som har en positiv effekt på livskvaliteten och välbefinnandet är exempelvis fysisk aktivitet, att vara ute i naturen, att bibehålla sociala relationer och känna en gemenskap, att lyssna på musik samt att vara i närheten av djur.

Nyckelord: Hälsorelaterad livskvalitet, personer med demenssjukdom, Omvårdnadsåtgärder

ABSTRACT

Background

A large proportion of elderly individuals are affected by dementia in Sweden. The disease often leads to a sense of losing one's identity and gives rise to behavioral symptoms that deteriorate quality of life and cause suffering. Through various nursing interventions, these individuals can receive help to restore their identity, reduce agitation and anxiety, thereby increasing their quality of life and well-being.

Aim

To describe nursing interventions that promote health-related quality of life in people with dementia.

Method

The study was conducted as a structured literature review with elements of the methodology used in systematic reviews. The databases used were CINAHL and PubMed, and the articles used were published between 2019 and 2024.

Results

The results revealed that the most important factor in increasing the quality of life for people with dementia is individualized support and activities. Involving people with dementia in social settings promotes participation and creates a secure environment to contribute to a better quality of life. Therapies such as physical activity, animal-assisted therapy, and music therapy have been shown to have significant positive effects on the health and well-being of individuals with dementia.

Conclusions

The various nursing interventions that have a positive effect on quality of life and well-being include, for example, physical activity, being outdoors in nature, maintaining social relationships and a sense of community, listening to music, and being in the presence of animals.

Keywords: Health-related quality of life, individuals with dementia, Nursing interventions

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
BAKGRUND	1
Livskvalitet	1
Hälsorelaterad livskvalitet	2
Demenssjukdom	2
Sjuksköterskans roll och omvårdnad vid demenssjukdom	3
Vård och omsorg vid demens	4
Teoretisk referensram	5
Problemformulering	6
Syfte	6
METOD	7
Design	7
Urval och datainsamling	7
Kvalitetsgranskning	11
Dataanalys	11
Etiska överväganden	12
RESULTAT	13
Individ- och socialt perspektiv	13
Omgivning och miljö	16
Olika terapiformer	17
DISKUSSION	19
Resultatdiskussion	19
Metoddiskussion	22
Slutsats	23
Klinisk betydelse	23
Vidare forskning	24
REFERENSER	25

BILAGOR

INLEDNING

Vi som har skrivit detta examensarbete har ett gemensamt intresse för personer som drabbas av demenssjukdom. Intresset har väckts genom tidigare arbetslivserfarenhet och verksamhetsförlagd utbildning, hur vår framtida roll som sjuksköterska kan stärkas och arbeta personcentrerat och främja livskvalitet hos personer med demenssjukdom. Då många personer drabbas av demenssjukdom idag och det är en sjukdom som vi kommer att komma i kontakt med anser vi att det är ett aktuellt ämne som vi känner extra för och vill undersöka mer inför vårt framtida yrke som sjuksköterska.

BAKGRUND

Livskvalitet

Enligt World Health Organisation (WHO, 2012) definieras livskvalitet som en persons uppfattning gällande sin tillvaro och plats i livet. Det inkluderar värderingar och den kultur som personen lever i satt i sammanhang till personens mål, förväntningar, betydande element och personens levnadsnivå (WHO, 2012). Flera faktorer kan bidra med att förebygga psykisk ohälsa och främja livskvalitet hos äldre personer såsom fysisk aktivitet, socialt stöd och gemenskap, en meningsfull vardag samt goda matvanor (Folkhälsomyndigheten, 2022). En central del i hälso- och sjukvårdens mål är livskvalitet vilket är en viktig insikt att förhålla sig till i det vårdande yrket. Detta då det ger en anvisning om vad som bör uppnås med vårdandet. Begreppet livskvalitet kan beskrivas synonymt till ett gott liv samt vad det är som medverkar till negativ eller positiv betydelse för ett mänskligt liv (Sandman & Kjellström, 2018, kapitel 13). Bolt et al. (2022) undersökte hur personer med demenssjukdom såg på sin framtid, livets slut och att bli omhändertagna av andra. Studiens resultat visade att genom medvetenhet och insikt gällande sjukdomen hos personerna med demenssjukdom kan livskvaliteten öka samt stigmatisering minska. Det som även visade sig ha en positiv inverkan på livskvaliteten var att hälso- och sjukvårdspersonal i omvårdnaden använde sig av personer med

demenssjukdoms egna tillhörigheter samt byggde jämlika och förtroendefulla relationer med personen och dess närstående.

Hälsorelaterad livskvalitet

Sullivan & Tunsäter (2001) beskriver hälsorelaterad livskvalitet som en specifik form av livskvalitet som syftar på välbefinnande och funktion vid behandling, sjukdom och ohälsa. Hälsorelaterad livskvalitet används i forskning som ett resultatmått för att undersöka effekten av genomförda interventioner, både medicinska och andra. Detta resultatmått har bevisad kapacitet att stärka kliniskt betydelsefulla innovationer i hur personen fungerar i vardagen samt hur denne mår (Sullivan & Tunsäter, 2001). Behandling och vård har effekt på människans egna upplevelser antingen till det bättre eller till det sämre. Att drabbas av minskad funktionsförmåga eller sjukdom orsakar negativa upplevelser för personen samt kan ha en påverkan på livskvaliteten. Hälsa och sjukdom kan kopplas till livskvalitet genom att för flertalet personer är hälsa dominerande för god livskvalitet och ett gott liv. Hälsa är inte likvärdigt med livskvalitet, utan en förutsättning för livskvalitet (Sandman & Kjellström, 2018, kapitel 13).

I detta examensarbete har författarna valt att fokusera på vissa specifika aspekter av begreppet livskvalitet. Variabler som påverkar ett gott liv är känsla av lycka, välbefinnande, välfärd, hälsa och psykiskt hälsotillstånd (Skog & Grafström, 2013). Livskvaliteten hos personer med demenssjukdom kan påverkas av flera faktorer, där subjektiv känsla av välbefinnande, mening, nyttan av livet, sociala relationer och känslan av att känna gemenskap och delaktig i ett sammanhang är viktiga faktorer relaterade till ökad livskvalitet (Skog & Grafström, 2013).

Demenssjukdom

Antalet personer med demenssjukdom i Sverige uppskattas att vara mellan 130000 och 150000 och det är 20000-25000 personer som drabbas av sjukdomen varje år (Socialstyrelsen, 2018). Demenssjukdom utvecklas under många år och symtomen kan ibland vara svåra att skilja från normalt åldrande. Symtom på sjukdomen kan vara minnesproblematik och intellektuella symtom som försämrat tal, nedsatt tankeförmåga samt förändrad personlighet. De vanligaste demenssjukdomarna är Alzheimers sjukdom, vaskulär demens, blanddemens, frontallobsdemens och Lewy-Body demens (Segernäs Kvitting, 2019). En person kan drabbas av en demenssjukdom genom trauma eller

naturliga förändringar i hjärnan. Sjukdomen bidrar till att hjärnceller förstörs i avvikande omfattning (Svenskt Demenscentrum, 2020a). Demenssjukdomens förlopp och symtom varierar beroende på vilken typ av sjukdom personen har, när sjukdomen utvecklas blir symtomen svårare. Det är av vikt att personer som misstänks ha drabbats av en demenssjukdom genomgår en utredning, för att konstatera vilken typ av sjukdom denne lider av samt i vilket stadium de befinner sig i. Detta för att personen ska få rätt stöd samt en god vård och omsorg (Socialstyrelsen, 2022). Då många människor drabbas av demenssjukdomar finns ett behov att sprida kunskap och information om demenssjukdomar inom sjukvården. En annan aspekt som är central är fortsatt satsning på forskning samt utbredning av resultaten av forskningen. Nyfunnen kunskap om behandling och om sjukdomen bidrar till en ökad livskvalitet för personer som drabbats av demenssjukdom och dess anhöriga. Socialtjänsten och hälso- och sjukvårdens intention är att medverka till att göra vardagen mer hanterbar samt främja livskvalitet i sjukdomens olika stadier. För personer som har en demenssjukdom är det centrala målet att vård och omsorg genomförs ur ett personcentrerat förhållningssätt. Med det menas att personen är i centrum, en personlig vårdmiljö och omvårdnad samt en förståelse för svårigheter och problem som kan vara en del av sjukdomen (Socialstyrelsen, 2022).

När en nära anhörig drabbas av en demenssjukdom drabbas även de närstående, då det blir som att man förlorar en person när sjukdomen drabbar denne och en sorgeprocess startar (Marco och Redolat, 2023). När en person drabbas av sorg kan det påverka livskvaliteten genom en inre stress. Denna sorgeprocess har negativ inverkan på både personen som drabbas av demenssjukdom och dess närstående, då stress bidrar till en förhöjd nivå av kortisol vilket har negativ inverkan på kognition, minne och exekutiva funktioner. En närstående till en person som drabbas av demenssjukdom löper risk att själv drabbas av sjukdomen då sorg betraktas som en riskfaktor för kognitiv nedsättning (Marco & Redolat, 2023).

Sjuksköterskans roll och omvårdnad vid demenssjukdom

Omvårdnadsåtgärder är konkreta insatser och åtgärder som vidtas inom omvårdnad för att främja hälsa, välbefinnande och livskvalitet hos en individ. Dessa åtgärder kan inkludera medicinska insatser, personlig vård, stöd i vardagliga aktiviteter, psykosocialt stöd och skapandet av en trygg och anpassad vårdmiljö. Målet är att möta individens behov och främja en helhetssyn på personens välbefinnande. Omvårdnadsåtgärder utformas ofta

utifrån en bedömning av individens hälsotillstånd och kan variera beroende på personens unika behov och förutsättningar (Edberg & Wallin, 2019). Sjuksköterskans uppgift att främja hälsa, förebygga ohälsa och ge individanpassad omvårdnad (Svensk sjuksköterskeförening, 2024). Ett av sjuksköterskans yttersta ansvar är omvårdnad och att ha ansvaret för patientens välmående. Målet med omvårdnaden är välbefinnande och livskvalitet, genom att ge människor möjlighet att förbättra, bibehålla eller återfå sin hälsa samt hantera sjukdom eller funktionsnedsättning. Med ett etiskt förhållningssätt och ett helhetsperspektiv på situationen ska sjuksköterskan utföra anpassade omvårdnadsuppgifter i relation med patient och anhöriga (Svensk sjuksköterskeförening, 2024). Sjuksköterskan har även ett ansvar att stödja personen att trots sjukdom och tilltagande symtom få leva utifrån sina vanor, önskemål och preferenser samt bli bemött som en hel person med rätt till självbestämmande och integritet (Socialstyrelsen 2017). Sjuksköterskan bygger en relation med personen med demenssjukdom genom att se personen som individ och eftersöka deras personlighet, preferenser och förmågor (Stanyon et al., 2016). Det innebär att sjuksköterskans arbete ska utgå från den äldre personens livsvärld och personens livserfarenheter samt kunskaper ska tas tillvara för att stärka personens identitet, integritet och hälsa. Målet är att livet ska kunna bli som vanligt igen, trots sjukdomens närvaro och påverkan (Svensk sjuksköterskeförening, 2010). Av denna anledning har sjuksköterskan en viktig roll inom vården kring personer med demenssjukdom.

Vård och omsorg vid demens

Vid vårdandet av personer med demens ligger fokus på att lindra symtom och att anpassa funktionsnedsättningar som kan uppstå i samband med sjukdomen. Målet med dessa åtgärder är att främja livskvalitet och att underlätta vardagsaktiviteter. Omvårdnadsarbetet vid demens leds av ett personcentrerat förhållningssätt. Detta handlar om att se personen bakom sjukdomen och att anpassa omvårdnaden för varje individ (Socialstyrelsen, 2017). Enligt Svenskt Demenscentrum (2013) är målet att personen ska uppleva sin tillvaro som meningsfull. Det är av vikt att lära känna personen med demenssjukdom för att kunna erbjuda personcentrerad vård (Socialstyrelsen, 2017b). Närstående är en viktig resurs och kan hjälpa till att berätta personens livshistoria, preferenser och vanor. Det är centralt att bemötandet av den demenssjuka personen präglas av respekt för självbestämmanderätt, självkänsla, inre värld och egna åsikter, att bygga upp och vårda en relation med personen samt uppmana närstående att vara delaktiga i vården. Exempel på olika

bemötandemetoder som kan användas vid vård av personer med demenssjukdom är reminiscens, vårdarsång, sång och dans, djur i vården och validation. Reminiscens betyder hågkomst eller minne och metoden går ut på att väcka minnen från barn- och ungdomsåren, minnen som länge finns kvar hos personer med demens, med hjälp av "triggers" (igångsättare) i form av olika föremål som till exempel fotografier (Svenskt Demenscentrum, 2020b). Vidare ska kulturell och språklig tillhörighet även värnas om genom att till exempel ha tillgång till personal som talar samma språk, servera kulturellt eller religiöst anpassad mat samt ge möjlighet till att utöva eventuell religion och traditioner. Nilsson et al. (2023) genomförde en studie där det undersöktes huruvida närstående ansåg på begreppet välbefinnande hos personer med demenssjukdom. Det framkom av studien att välbefinnande kan skapas genom ett personcentrerat förhållningssätt samt att personalen får mycket tid att umgås med personerna med demenssjukdom. En annan viktig aspekt i den personcentrerade vården är att närstående involveras i den demenssjukes vård för att uppnå välbefinnande (Nilsson et al., 2023).

Teoretisk referensram

Personcentrerad vård är den teoretiska referensram som kommer att användas i resultatdiskussionen för att tolka och förstå resultaten samt förklara fynden. Det valdes för att det är en central aspekt inom omvårdnad av personer med demenssjukdom, där personen med demenssjukdom sätts i fokus och en personlig omvårdnad och vårdmiljö utformas efter personen (Socialstyrelsen, 2017).

Tom Kitwood utvecklade teorin om personcentrerad vård för personer med demenssjukdom under 1990-talet och belyste vikten av att se personen som unik individ med en identitet och personlighet i stället för sjukdomen. Kitwood tog fram den personcentrerade teorin inom demensvården då han ansåg att synen på personer med demenssjukdom präglades av att de sågs som tomma skal, en levande död person. När personen drabbades av sjukdom så upphörde existensen och det enda som fanns kvar var kroppen. Vård och omsorg vid demenssjukdom ska ges utifrån ett holistiskt synsätt med kvarvarande styrkor, rättigheter, känslor, värde, behov och önskningar i fokus (Kitwood, 1997a). Utgångspunkten för personcentrerad vård är att vårdpersonal lyssnar på personens berättelse om sin upplevelse av hur ohälsa påverkar vardagen (Ekman et al., 2011). Kitwood (1997b) definierar personcentrerad vård till personer med demenssjukdom genom att utgå från den personens individuella behov som utgångspunkt från den vård som ges, där det mest grundläggande behovet är kärlek. Vidare beskrivs följande fem

grundläggande behov som Kitwood anser utgör kärlek och som även kompletterar varandra: tröst, sysselsättning, identitet, anknytning, och inkludering. Med tröst menar Kitwood närhet, ömhet, lugnande av sorg, ångest och smärta. Tröst kan vara särskilt viktigt för någon med demens att få när hen upplever förlust, detta kan handla om förlust av kroppsfunktioner, livsstil, eller dödsfall. Med inkludering menas grupptillhörighet och att involveras i aktiviteter och att bli given en plats och en roll, då personer med demens brukar kunna exkluderas på grund av sina nedsatta mentala förmågor. Med sysselsättning menas att vara sysselsatt på ett sätt som känns meningsfullt för en själv. Identitet handlar om att förstå vem självet är, att känna en kontinuitet från sitt förflutna in i nuet, och att ha skapat en livshistoria för sig. Detta kan stärkas och stödjas av personal genom att behandla personen utifrån deras självuppfattning. Dessa fem grundläggande behov beskrivs vara en förutsättning för att personen med demenssjukdom ska ha en fungerande tillvaro, och om dessa behov uppfylls skapas en fungerande vardag för personer med demenssjukdom och att de kan uppleva förbättrat välbefinnande (Kitwood, 1997b).

Problemformulering

En stor andel av äldre personer drabbas av demenssjukdom och många sjuksköterskor har, eller kommer troligtvis att möta personer med demenssjukdom i sin yrkesutövning. Då demenssjukdom inte går att bota ska vården och omsorgen i stället vara inriktad på att skapa en så god livskvalitet som möjligt, trots att sjukdomen ofta ger en känsla av att tappa sin identitet och upphov till beteendemässiga symtom som försämrar livskvalitet och skapar lidande. Tidigare forskning är mer fokuserad på en specifik omvårdnadsåtgärd men det saknas kunskap om vilka omvårdnadsåtgärder som kan vidtas för att förbättra livskvalitet hos personer med demens. Sjuksköterskan är den som är omvårdnadsansvarig över patienterna och har det yttersta ansvaret för deras välmående. Omvårdnaden bör anpassas utifrån livskvaliteten som beskrivs som en sammanställning av psykiskt, fysiskt och socialt välbefinnande för att ge vårdtagaren de bästa förutsättningarna att uppnå god livskvalitet. I och med detta vill författarna till denna studie beskriva omvårdnadsåtgärder som främjar hälsorelaterad livskvalitet för personer med demenssjukdom. Detta kan leda till förståelse för sjuksköterskor som kommer att träffa på denna grupp av patienter.

Syfte

Att beskriva omvårdnadsåtgärder som främjar hälsorelaterad livskvalitet hos personer med demenssjukdom.

METOD

Design

Detta examensarbete har genomförts som en strukturerad litteraturstudie med inslag av den metodologi som används vid systematiska översikter. En litteraturöversikt kan användas för att skapa en översikt om kunskapsläget till ett område som förknippas med omvårdnad. Denna metodologi bygger på att analysera flertalet artiklar som beskriver hur kunskapsläget ser ut inom ett område och kan innefatta både kvantitativa och kvalitativa artiklar som besvarar studiens syfte (Friberg, 2017).

Urval och datainsamling

För att kunna göra en strukturerad sökning i databaserna användes verktyget PICO. PICO står för Population, Intervention, Comparison och Outcome (Karolinska Institutet, 2023). För att begränsa det som ska undersökas bröts syftet ner i mindre centrala delar. Under dessa ord identifierades huvudbegrepp som tillsammans bildade fyra sökblock. Under P identifierades personer med demenssjukdom där sökordet blev "Dementia", under I identifierades omvårdnadsåtgärder där sökordet blev "nursing interventions". C identifierades som ej specificerad då jämförelsegrupperna kan skilja sig åt och under O identifierades livskvalitet där sökordet kom att bli "Quality of Life".

Databaser som användes var Cumulative Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL) och Publisher Medline (PubMed). I detta examensarbete var tanken att använda två olika databaser. Detta då olika databaser kan innehålla liknande artiklar men även för att hitta specifikt underlag till detta arbete. Utöver detta anser Karolinska Institutet (2023) att det vid skrivning av examensarbete är lämpligt att använda sig av minst två databaser vid sin sökning. CINAHL och PubMed är två lämpliga databaser för att hitta relevant material till examensarbete i omvårdnad (Karolinska Institutet, 2023).

I databaser användes ämnesord som söktermer för att hitta relevanta resultat. Dessa ämnesord fungerade som nyckelord eller taggar som beskrev innehållet i varje dokument eller post i databasen (Östlundh, 2017). På PubMed användes MeSH termer och på CINAHL användes CINAHL Headings, dessa gör det enklare att hitta relevanta artiklar. Sökord kan också vara fritextord, vilket betyder att det är ord från abstract eller titel i

artiklarna. “*Dementia*” och “*Quality of Life*” är ämnesord och “*nursing interventions*” är fritextord, de olika alternativen (ämnesord och fritextord) användes för att finna flertalet relevanta artiklar. Mellan de olika sökblocken kombinerades sökorden med AND. AND är en boolesk term som användes för att koppla samman två sökord vilket begränsar sökningen (Östlundh, 2017). PICO-modellen användes förberedande inför att strukturera sökningarna i databaserna CINAHL och PubMed. Vidare se tabell 1 för beskrivning av sökstrategin.

Tabell 1. Översiktlig beskrivning av sökstrategi.

Databas	Sökblock 1		Sökblock 2		Sökblock 3
PubMed	Dementia (MeSH)	AND	Nursing interventions (fritextord)	AND	Quality of life (MeSH)
CINAHL	Dementia (CINAHL Headings)	AND	Nursing interventions (fritextord)	AND	Quality of life (CINAHL Heading)

Begränsningar:

CINAHL: Engelska, Peer Review, artiklar mellan 2019–2024

PubMed: Engelska, artiklar mellan 2019–2024, free full text, abstract

Sökdatum: 2024-01-25

Inklusionskriterier som användes var att de utvalda artiklarna skulle vara peer review, skrivna på engelska och inkludera både män och kvinnor i alla åldrar från hela världen med demenssjukdom samt även vårdpersonal inom alla vårdformer. I detta examensarbete såg författarna det som en viktig aspekt att studierna som inkluderades har ett etiskt godkännande eller etiskt övervägande. Artiklarna var publicerade från år 2019 till 2024 för att hålla oss till ny, aktuell forskning (Willman et al., 2016) och inte få för många resultat. Exklusionskriterier som användes var artiklar som handlade om vård som innefattade läkemedelsbehandling. Ett antal av artiklarna valdes bort på grund av att de inte följde IMRAD, var avgiftsbelagda eller var litteraturöversikter. Se tabell 2

I urvalsprocessen valdes artiklar med relevanta titlar ut, därefter kunde dubletter sällas bort. Vidare genomfördes en grovsällning av artiklar där abstracts lästes igenom av författarna för att hitta relevanta artiklar. Därefter lästes artiklarna i fulltext för att säkerställa att artiklarnas resultat vara relevanta för arbetets syfte. Därefter sparades

artiklar som stämde överens med syfte och inklusionskriterier för vidare granskning. De kvarvarande artiklarna genomgick en kvalitetsgranskning som resulterade i ett antal artiklar som bedömdes som medel och hög kvalitet inkluderades för analys. Översiktlig beskrivning av urvalsprocessen finns i figur 1 och tabell 2.

Tabell 2. Översikt av antal träffar med sökstrategins sökblock.

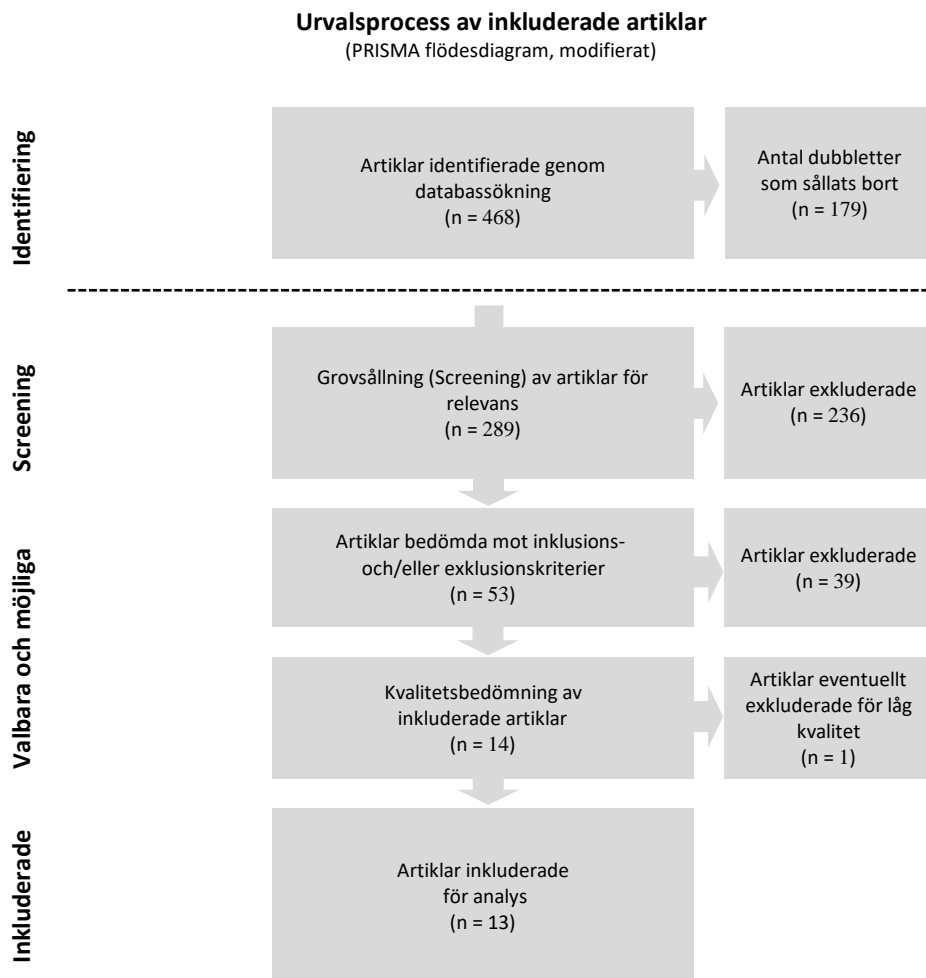
Databas	Sökblock	Sökord	Antal träffar
PubMed	#1	“Dementia” (MeSH)	26 364
	#2	“Nursing interventions” (fritextord)	81 604
	#3	“Quality of life” (MeSH)	49 803
	#4	#1 AND #2 AND #3	268
CINAHL	#1	“Dementia” (CINAHL Headings)	20 967
	#2	“Nursing interventions” (fritextord)	14 074
	#3	“Quality of life” (CINAHL Headings)	90 657
	#4	#1 AND #2 AND #3	200

Begränsningar:

CINAHL: Engelska, Peer Review, artiklar mellan 2019–2024

PubMed: Engelska, artiklar mellan 2019–2024, free full text, abstract

Sökdatum: 2024-01-25

Figur 1. Översikt över urvalsprocessen av inkluderade artiklar

Manuell sökning

En artikel skriven av Taraldsen et al. “Client, caregiver, volunteer, and therapist views on a voluntary supported group exercise programme for older adults with dementia” (2020) hittades via en referenslista till en annan artikel i PubMed.

Kvalitetsgranskning

I detta examensarbete har artiklarna granskats med stöd av granskningsmallar för kvalitativa respektive kvantitativa artiklar utformade av Nilsson (2017a; 2017b; 2017c) tillhandahållna av Högskolan Dalarna. Värdering av artiklarnas kvalitet efter lämplig mall var viktigt vid systematiska litteraturöversikter för att få med olika aspekter av studierna samt granskning av genomförande och design. Granskningsmallar kan vara till stöd vid genomförandet av systematisk kvalitetsgranskning av specifika studier och kunde i detta fall användas som en punktlista med kriterier för kvalitet som var viktiga att ha i beaktande (Rosén, 2017). Artiklarna som var relevanta granskades i detalj av författarna till detta examensarbete. Värdering av artiklarnas kvalitet kunde ses som en invecklad process och slutresultatet påverkas av ett flertal faktorer. Kriterierna på kvalitet borde skilja sig beroende huruvida granskningen syftar på behandling, prognos, prevention eller diagnostik. I studier som innefattade den kvalitativa metoden var det centrala erfarenhet och upplevelse av hälso- och sjukvård.

Dataanalys

Analysmetoden som användes för att analysera underlaget som har bedömts som relevant genomfördes enligt Fribergs (2017) olika steg av analys.

Det första steget i analysprocessen var att läsa de utvalda artiklarna upprepade gånger för att förstå sammanhanget, innehållet och att helheten ska vara begriplig. Fortsättningsvis sammanfattades artiklarna med relevant innehåll som hade plockats ut. I nästkommande steg sammanställdes artiklarna med syfte, metod och resultat för att få en tydlig aspekt för fortsatt analys samt för att strukturera underlaget som ska analyseras. I det tredje steget behandlades likheter och skillnader i artiklarna. Här identifierades likheter och/eller skillnader i analysgång, syften, teoretiska utgångspunkter samt metodologiska tillvägagångssätt. När detta var identifierat fortsatte arbetet med att söka efter skillnader och likheter i artiklarnas resultat, vilket är huvudfokus i detta analyssteg. För att tolka och förstå resultatet, var det även viktigt att genomgå de tidigare nämnda aspekterna gällande likheter och skillnader i artiklarna. Kvantitativa studier redogjordes genom statistiska uträkningar medan kvalitativa studier hade fokus på kategorier eller teman. I det fjärde steget i analysprocessen sammanställdes innehållet som har analyserats fram. Detta gjordes genom att sortera innehåll i de olika aspekterna under olika rubriker och då bildas separata kategorier. Under varje rubrik refererades sedan de olika artiklar som har hamnat under respektive rubrik. Dessa olika kategorier kom att bilda ett antal huvudkategorier

med följande underrubriker. Det slutliga resultatet av dessa olika kategorier kom sedan att bilda en ny helhet av de sammanfattade olika artiklarna. I det sista steget var det centrala att jämföra, bekräfta och dra slutsatser utifrån artiklarna som har analyserats och sammanställa resultaten (Friberg, 2017).

I de olika analysstegen hade författarna syftet till detta examensarbete tydligt framför sig så att de relevanta delarna i artiklarna som analyserades blev lättare att plocka ut. Resultatet i de olika artiklarna var av olika sort då både kvalitativa och kvantitativa artiklar är inkluderade i detta arbete. I detta examensarbete sammanställdes artiklarnas resultat i ett separat Word dokument för att tydligt få en överblick över resultatens skillnader och likheter. De delar av artiklarnas resultat som svarade på syftet kodades med olika färger baserat på likheter och skillnader. Dagliga diskussioner har ägt rum via zoom för att kunna samarbeta i helhet.

Etiska överväganden

Etiska överväganden är viktigt då etik är en central del i olika forskningsstudier samt i detta examensarbete. Etik i forskningskontext handlar om att respektera och beskydda personers integritet, självbestämmande samt alla människors lika värde (Kjellström, 2017). Författarna strävade efter objektivitet genom att skriva utan att förvränga information. Genom att uppge korrekt källhänvisning uppnåddes akademisk hederlighet i detta examensarbete. Författarna till detta examensarbete har en förförståelse till det aktuella ämnet personer med demenssjukdom genom tidigare arbetslivserfarenhet samt verksamhetsförlagd utbildning. För att författarnas förförståelse inte ska ha haft en påverkan på denna litteraturöversikt har de vetenskapliga artiklarna strävats efter objektivt samt att författarna har lagt de egna erfarenheterna åt sidan vid granskning av artiklarna. Enligt Kjellström (2017) ska en etisk studie beröra en viktig fråga samt dess resultat vara till gagn. Författarnas motivering till vald forskningsfråga var att förbättra livskvaliteten hos de med demens som vi ansåg viktigt och där resultaten har god potential för att bidra till detta i praktiken.

RESULTAT

Till resultatet i detta examensarbete valdes 13 artiklar ut. Artiklarna är från åtta olika länder: Norge (n=4), Nederländerna (n=2), Spanien (n=2), Finland (n=1), Kina (n=1), Schweiz (n=1), Sverige (n=1) och Tyskland (n= 1). Bland artiklarna som valdes ut var sex av kvantitativ metod, sex av kvalitativ metod och en av mixad metod. I analysen identifierades tre huvudkategorier med tillhörande tio underkategorier som presenteras nedan i tabell 3. Se bilaga A för en mer detaljerad beskrivning av de utvalda artiklarna.

Tabell 3. Huvudkategorier och underkategorier.

Huvudkategorier	Underkategorier
Individ- och socialt perspektiv	Att delta i aktiviteter
	Individanpassat stöd
	Delaktighet och gemenskap
	Familj och vänner
Omgivning och miljö	Utevistelse och naturen
	Anpassning av miljö
Olika terapiformer	Djurterapi
	Fysisk aktivitet
	Musikterapi

Individ- och socialt perspektiv

Att delta i aktiviteter

Det framkom att delta i aktiviteter enskilt eller i grupp var av stor betydelse för personer med demenssjukdom eftersom det kunde bidra till att förbättra deras livskvalitet och välbefinnande (Kohler et al., 2021; Taraldsen et al., 2020; van der Velde-van Buuringen et al., 2022; Wiken Telenius et al., 2022; Yang et al., 2022). I gruppträningsprogrammet hade personer med demenssjukdom en positiv upplevelse av att vara en del av en social arena som de kände att de var en del av under jämlika förhållanden (Taraldsen et al., 2020). Gruppvandringssintervention för personer med demenssjukdom höll livskvaliteten stabil under alla säsonger och Mini-Mental State Examination (MMSE) poängen minskade signifikant från 16,7 före promenaderna till 14,8 efter promenaderna. Förändringarna var statistiskt signifikanta i flera variabler. Till exempel visade den fysiska funktionen en signifikant minskning efter promenaderna ($p = 0,003$), medan nedskrivningarna som mättes med WHODAS 2.0 12-item och domänen för deltagande ökade signifikant efter

interventionen ($p = 0,005$ och $p = 0,030$). Aktiviteterna i det dagliga livet, mätt med IADL-skalan, visade också en signifikant ökning efter interventionen ($p = 0,046$). Interventionen var mycket uppskattad av personerna med demenssjukdom och av deras anhöriga (Kohler et al., 2021). Personer med demenssjukdom upplevde att många olika aktiviteter gav dem glädje och känslor av välbefinnande. Exempel på aktiviteter som de deltog i var utomhusaktiviteter, besök, läsa eller lyssna på böcker, gå på konsert med vänner eller familj och religiösa möten nämndes också som trevliga sociala aktiviteter (Wiken Telenius et al., 2022). I en studie av Van der Velde-van Buuringen et al. (2021) beskrevs att daglig trädgårdsvistelse förbättrade livskvaliteten och minskade social isolering under interventionsperioden. Det upplevdes att personerna med demens hade mindre upprört beteende, förbättrad reminiscens, ha skapat en ny positiv vana och att de hade mer energi om dagarna och var mindre sömniga (van der Velde-van Buuringen et al., 2022). I Yang et al. (2022) studie upplevdes förbättra livskvalitet hos personer med Alzheimers. Där använde de sig av en multisektoriell omfattande intervention som inkluderade självvårdsträning, fysisk rehabilitering, kognitiv träning, socialt engagemang och vårdutbildning. Studiens resultat har visat att interventionsgruppen hade förbättrat sin kommunikationsförmåga, hushållsförmåga, självvårdsförmåga och livskvalitet jämfört med kontrollgruppen (Yang et al., 2022).

Individanpassat stöd

Granbo et al. (2019) resultat visade att för att kunna stötta personer med demenssjukdom var det centralt med engagemang och individanpassat stöd. Detta för att ha personen i centrum och fokusera på de förmågor som personen har samt genom detta perspektiv involveras ett personcentrerat synsätt. Det var även önskvärt att involvera personal som känner personen med demenssjukdom för att optimera omvårdnaden och för att främja välbefinnande (Granbo et al., (2019). Enligt Wiken Telenius et al. (2020) hade personer med demenssjukdom ett behov av att fortsätta att vara den person de är trots sjukdomen, en önskan om att se personen bakom sjukdomen. Personerna önskade att behålla sin identitet samt att få ett individanpassat och personcentrerat stöd. Genom att dessa behov bekräftas ökar personernas välbefinnande (Wiken Telenius et al., 2020).

Delaktighet och gemenskap

Flera artiklar har beskrivit att gemenskap och delaktighet var viktiga aspekter för livskvaliteten hos personer med demenssjukdom eftersom det kunde bidra till att öka

deras livskvalitet och välbefinnande samt skapa en mer inkluderande och stödjande miljö för de att leva i (Taraldsen et al., 2020; Wiken Telenius et al., 2020; Yang et al., 2022). Delaktighet i aktiviteter och sociala sammanhang kunde bidra till en god relation mellan patient och vårdgivare (Wiken Telenius et al., 2020; Taraldsen et al., 2020). Genom att erbjuda aktiviteter som var anpassade efter personens intressen och förmågor, kunde detta leda till att personer med demenssjukdom kände sig trygga och accepterade i vården. Att delta i gemensamma aktiviteter och ha regelbunden kontakt med andra kunde bidra till en känsla av samhörighet och välbefinnande (Yang et al., 2022).

Familj och vänner

Det framkom att det var av vikt att involvera familjen i vården och att bevara nära relationer för personer med demenssjukdom då detta gjorde att de kände sig som en del av sammanhang samt att de upplevde en känsla av tillhörighet (Smaling et al., 2023; Wiken Telenius et al., 2020). Personer med demenssjukdom upplevde en positiv känsla av sociala kontakter, exempelvis vid besök av vänner och familj. Det beskrevs att personer med demenssjukdom blev lugnare efter besök av en familjemedlem, vilket resulterade i ökad trygghet och bättre välmående (Wiken Telenius et al., 2020). Det framkom även att anhöriga var betydelsefull för äldre personer som lever med demens för att identifiera deras behov (Wiken Telenius et al., 2020). I studien av Smaling et al. (2023) framkom att Namaste Care Family-programmet som betonar betydelsen av familjens deltagande och stöd i vården av personen med demenssjukdom. Genom att involvera familjemedlemmar och närstående i vården kan man skapa en mer helhetsinriktad och personcentrerad vårdmiljö som främjar välbefinnandet för både den drabbade och deras familj. Namaste Care Family-programmet har visat sig vara effektivt för att förbättra livskvaliteten och välbefinnandet hos personer med avancerad demenssjukdom och deras familjer genom att erbjuda en omsorgsfull omvårdnad, uppmuntra till positiva relationer och stödjande kontakter

med människor som betyder mycket för personen med demenssjukdom (Smaling et al., 2023).

Omgivning och miljö

Utevistelse och naturen

Enligt van der Velde-van Buuringen et al. (2021); Wiken Telenius et al. (2020) visar resultatet att dagligen erbjudas och ha möjlighet att vistas utomhus i trädgården och naturen har visat sig ha positiva effekter på livskvaliteten för personer med demenssjukdom. Andra fördelar var att den sociala isoleringen minskade samt att de sociala relationerna främjades, vilket i sin tur ökade välbefinnandet och livskvaliteten hos personer med demenssjukdom. Att vara ute i trädgården kan innefatta olika aktiviteter som att ta hand om trädgården, växthuset, att sitta i solen och fika eller samtala om trädgården. Alla olika former av aktiviteter hade en positiv inverkan på livskvaliteten. Personerna med demenssjukdom upplevde att utomhusmiljön var lugn och behaglig att befinna sig i samt att utföra aktiviteter utomhus, att få känna solljuset och doften av naturen var uppskattat och ökade välbefinnandet (van der Velde-van Buuringen et al., 2021; Wiken Telenius et al., 2020). I van der Velde-van Buuringen et al. (2021) studie fann de en statistisk signifikant ökning av livskvaliteten genom en positiv påverkan när personer med demenssjukdom dagligen vistades utomhus då livskvaliteten ökade från baslinjen till interventionsperioden. I det sociala isoleringsaspektet framkom det av resultatet att en statistisk signifikant positiv effekt mellan baslinjen och interventionsperioden (van der Velde-van Buuringen et al., 2021). Enligt Kohler et al. (2021) och Wiken Telenius et al. (2022) har det framkommit av deras genomförda studier att utevistelse bidrar till att personer med demenssjukdom får en positiv upplevelse av att vistas i naturen. Att regelbundet vistas i naturen har även en positiv effekt på livskvaliteten hos personer med demenssjukdom, då det visade sig att livskvaliteten höll sig stabil under den period som vistelse i naturen erbjöds. Det visade sig även att symtomen på demenssjukdomen som var nedsatt kognitiv förmåga, försämrat minne samt nedsatt förmåga att tolka sin omgivning, inte blev sämre under denna period. Att vara

utomhus bidrog till positiva känslor, kompetens och frihet (Kohler et al., 2021; Wiken Telenius et al., 2022).

Anpassning av miljön

Toivonen et al. (2023) resultat visade att hur miljön utformas kring personer med demenssjukdom är väsentligt för att uppnå känsla av tillhörighet och mening med livet. Ett alternativ till miljöns betydelse är en miljö som stödjer personens andliga och religiösa integritet, vilket innefattar minnen, människor och olika betydelsefulla symboler. Genom denna utformning av miljön upplever personen med demenssjukdom en känsla av tillhörighet. Personer med demenssjukdom kan behöva hjälp med denna anpassning av miljön för att även uppleva känsla av anknytning samt att få förbindelse med det heliga i livet. Exempelvis väcktes en fråga; var hör jag hemma? Vilket innebar att personerna sökte en samhörighet med andra människor som ansågs stödja meningen med livet. Det kunde vara människor som fanns kvar i livet eller människor som inte var fysiskt närvarande, där minnen väcktes hos personerna genom fotografier. Tillhörighet till sitt eget hem var också en aspekt som väcktes hos personerna så de ansåg att hemmet innehöll en andlighetsstödjande miljö. Hemmiljön innebar att vara omgiven av välbekanta och personliga föremål. Personerna uttryckte även att få fortsätta sitt liv genom andra människors liv och minnen gav livet en mening. (Toivonen et al., 2023).

Enligt Wiken Telenius et al. (2020) och Wiken Telenius et al. (2022) visar resultatet att för personer med demenssjukdom var det betydelsefullt att ha rutiner i vardagen då det var viktigt att uppleva en känsla av att behärska vardagssysslor och aktiviteter. Även känslor av tacksamhet var centralt hos personerna då de kände att de klarade av vardagliga sysslor. Rutinerna innefattade exempelvis hushållssysslor, matvanor eller att ta en promenad. Att ha rutiner var värdefullt och gav mening, innehåll och rytm för dagen (Wiken Telenius et al., 2020; Wiken Telenius et al., 2022).

Olika terapiformer

Djurterapi

I Kårefjärd & Nordgren, (2019); Ángeles Briones et al., (2019); Sánchez Valedon et al., (2019) resultat visade det att användning av djur inom demensvården är ett beprövat fenomen som blir mer aktuellt, i detta fall handlar det om utbildade terapihundar som regelbundet besöker personer med demenssjukdom. Det har visat sig att när personer med demenssjukdom regelbundet får träffa, gå promenader, klappa och prata med hundar så

ökar deras välbefinnande och livskvalitet både för stunden men även över tid. Hundterapi minskade också tecken på sorg och obehag (Kårefjärd & Nordgren, 2019; Ángeles Briones et al., 2019; Sánchez Valedon et al., 2019). I Kårefjärd & Nordgrens (2019) studie framkom det av resultatet att den totala poängen av bedömning av livskvaliteten förbättrades signifikant efter interventionen, vilket tyder på att hundassisterad terapi har en positiv påverkan på personer med demenssjukdoms livskvalitet (Kårefjärd & Nordgren, 2019).

Sánchez Valedon et al. (2019) använde hundterapi på morgonen i 30 minuter under 12 månader, där terapin inkluderade ett färdighetsprogram innehållande att uppnå god personlig hygien, att bibehålla eller förbättra balansen, träning samt förbättring av personens rörelser och gångförmåga. Denna hundterapi visade sig ha god effekt på livskvaliteten och välbefinnandet hos personer med demenssjukdom (Sánchez Valedon et al., 2019). I Wiken Telenius et al. (2020) studie framkom det av resultatet att personer med demenssjukdom påtalar djurens betydelse. Glädjen i att få vara i djurens närhet och hur de gav positiva minnen till något som de tycker om, som att rida på en häst eller att mata kor (Wiken Telenius et al. 2020).

Fysisk aktivitet

I två studier (Kohler et al., 2021; Taraldsen et al., 2020) har det visat sig att fysisk aktivitet har en positiv effekt på personer med demenssjukdoms livskvalitet. Fysisk aktivitet kan betyda att gå ut på en promenad, vilket kan ses som en lämplig aktivitet då den kan anpassas efter personens egen förmåga. Kohler et al. (2021) genomförde en studie där personer med demenssjukdom ingick och var fysiskt aktiva genom att ta längre promenader varannan vecka med ett inkluderat restaurangbesök i mitten av vandringssturen. Interventionen visade sig ha en positiv effekt på livskvaliteten och den var stabil under hela interventionen. En annan form av fysisk aktivitet är exempelvis gruppträning, denna form av aktivitet har även den visat sig ha positiva effekter på välbefinnandet hos personer med demenssjukdomar. Personerna upplevde positiva känslor samt en social samvaro i deltagande av aktiviteten vilket var en viktig aspekt (Kohler et al., 2021; Taraldsen et al., 2020). Fysisk aktivitet bidrar till känslor av välbefinnande, glädje och att promenera bidrar även till socialt umgänge. Förmågan att vara fortsatt aktiv ansågs vara väsentlig för att bibehålla välbefinnande. Att vara fysiskt aktiv bidrog till att stärka känslan av kompetens och stolthet att personen behärskade de olika aktiviteterna. Fysisk aktivitet medverkade till att stärka identiteten, gav innehåll till dagen samt ett sätt

att kontrollera personens situation och liv. Personer med demenssjukdom kan ha ett behov av stöttning från omvårdnadspersonal för att få möjlighet att vara fysiskt aktiv (Wiken Telenius et al., 2020; Wiken Telenius et al., 2022).

Musikterapi

Enligt Dahms et al. (2021) har musikens betydelse för personer med demenssjukdom en positiv effekt på livskvaliteten. Det kan handla om olika former av användandet av musik, att ha musik på i bakgrunden, att göra en gemensam aktivitet och lyssna på musik tillsammans, att sjunga till musiken och att själv få välja musik. Musiken bidrog även till att personerna med demenssjukdom tog initiativ till att röra på kroppen och att dansa. Jämförelser i studien gällande livskvaliteten där personerna med demenssjukdom använde musikterapi i hög frekvens och de som använde musikterapi i låg frekvens observerades inga signifikanta skillnader i hur det påverkade livskvaliteten. Det observerades en ökning av livskvaliteten på personer med demenssjukdom då livskvaliteten mättes till en högre poäng efter avslutad musikterapiintervention jämfört med innan interventionen startade (Dahms et al., 2021). Att vara ute i trädgården och lyssna på musik eller att sjunga har en positiv effekt på livskvaliteten hos personer med demenssjukdom och bidrar till ökat välbefinnande och glädje. Musik gör det möjligt för gamla minnen att väckas hos personerna (van der Velde-van Buuringen et al., 2021; Wiken Telenius et al., 2020).

DISKUSSION

Resultatdiskussion

Resultatet av denna litteraturöversikt visar att det finns ett flertal olika omvårdnadsåtgärder som främjar välbefinnande och livskvalitet hos personer med demenssjukdom. I flera av studierna framkom att personer med demenssjukdom har en önskan om att få individuellt stöd, att de olika aktiviteterna som presenteras under resultatet är individanpassade och även en önskan från personerna att de ska bli sedda som personerna de var innan de fick sin demensdiagnos och att vårdaren skulle se personen bakom sjukdomen. Denna aspekt stämmer överens med den teoretiska referensram som har valts till denna litteraturöversikt, den personcentrerade vården av Kitwood (1997b).

Resultatet i litteraturöversikten visade att omgivningen och deltagande i gemensamma meningsfulla aktiviteter var en viktig del för en god livskvalitet för att öka känslan av sammanhang och gemenskap. Enligt Kitwood (1997a) är en stöttande social miljö är avgörande för att människor med demens ska kunna leva ett så bra liv som möjligt med sin sjukdom. Det framkom i resultatet att personer med demenssjukdom upplevde det som positivt att umgås med andra och delta i aktiviteter, vilket den fysiska miljön kan stimulera till genom att leda fram till mötesplatser för gemenskap, kontakt och glädje. Fokus bör ligga på att hitta en aktivitet som gynnar individen genom att anpassas aktiviteterna utifrån både vad personen har för intresse och vad den enskilda personen upplever som meningsfullt, men också huruvida personen vill ingå i en gruppaktivitet eller inte (Pongan et al. 2017). Oavsett aktivitet eller metod så är ett personcentrerat förhållningssätt grundläggande. Detta förutsätter att vårdpersonal känner personen och kan anpassa aktiviteterna och ge stöd efter hans behov. Detta då olika personer har olika intressen och uppskattar olika aktiviteter så det är alltså viktigt att utgå från de önskemål och behov som de personerna med demenssjukdom har snarare än från de föreställningar som personalen har (Skovdahl & Edberg, 2020).

I resultatet av denna litteraturöversikt framkom det att personer med demenssjukdoms centrala faktorer för att främja livskvalitet och välbefinnande bland annat handlar om gemenskap, delaktighet och socialt umgänge samt relationer. Detta stämmer överens med Kitwoods (1997a) teoretiska referensram, där han betonar vikten av inkludering genom grupptillhörighet, aktiv deltagande i olika aktiviteter samt tilldelning av en roll och plats. En personcentrerad vård för personer med demenssjukdom innebär att behandla dem utifrån deras självuppfattning och ge dem möjlighet att vara delaktiga i meningsfulla aktiviteter. Detta visar på en tydlig koppling till Kitwoods teori om personcentrerad vård. Enligt Seneca Terkelsen et al. (2019) har Kitwoods personcentrerade teori ett övergripande syfte till erfarenheter som var positiva i implementeringen i demensvården (Seneca Terkelsen et al., 2019). Detta resultat stämmer överens med det resultat som har framkommit i denna litteraturöversikt. Det framkommer i studiens resultat att sociala relationer spelar en stor roll för personer med demenssjukdom genom att erbjuda kärlek, stöd och omsorg. Sociala relationer gällande familj, vänner och vårdpersonal tolkas som en väldigt viktig del, bidragande till livskvaliteten. Deras närvaro och engagemang kan ha en betydande positiv inverkan på den drabbades välbefinnande och livskvalitet, vilket ger tröst och trygghet i en förändrande och och ibland förvirrande tillvaro. Kitwood (1997b) betonar att tröst innebär att personer med demenssjukdom fångas upp av vårdaren, när

denne sviktar i sitt mentala tillstånd och humör. Sjuksköterskans roll är att skapa en god relation både till den sjuke och till närstående samt erbjuda stöd (Svensk sjuksköterskeförening, 2017). Exempelvis kan ett sätt vara att uppmuntra till social interaktion genom att arrangera träffar med familjemedlemmar, vänner eller andra närstående, samt att stödja befintliga relationer med närstående genom att uppmuntra regelbunden kontakt och samvaro.

Resultatet visar att för personer med demenssjukdom är det betydelsefullt att vara i närheten av djur och att umgås med dem, då det har en positiv effekt på välbefinnandet. Detta ligger i linje med annan forskning som visade att regelbundna besök av en vårdhund hade en positiv inverkan på personernas livskvalitet. Djurens besök hade även en positiv effekt på depressiva symtom hos personerna med demenssjukdom (Olsen et al., 2016). Norgren & Engström (2013) genomförde den första interventionsstudie där de använde sig av hundassisterad terapi i Sverige, för att se om det hade effekt på livskvaliteten hos personer med demenssjukdom. Huvudfyndet av resultatet visade att livskvaliteten förbättrades hos personerna med demenssjukdom efter interventionen (Nordgren & Engström, 2013). Wesenberg et al. (2018) har även de genomfört en interventionsstudie med hundassistans hos personer med demenssjukdom. I denna studie framkom det att den hundassisterade interventionen bidrog till positiva känslor av glädje hos personerna med demenssjukdom samt det hade även en positiv inverkan på den sociala interaktionen (Wesenberg et al., 2018). Slutsatsen från tidigare studier visar att djur i vården kan ge en ökad livskvalitet för personer med demenssjukdom. För att åtgärden kan erbjudas måste tas hänsyn till eventuella rädslor, fobier och allergier. Det är viktigt att notera att det finns vissa begränsningar för användningen av djurterapi, särskilt för personer med allergier eller andra medicinska tillstånd, vilket gör att metoden inte är lämplig för alla och då kan en annan terapiform som robotdjur vara att föredra. I en studie av Du et al. (2023) framkom det att husdjursrobotterapi var bättre än djurassisterad terapi i agitation, kognitiv funktion och livskvalitet. Jöranson (2016) studerat användningen av känslomässiga robotar i vården av personer med demenssjukdom på tio olika särskilda boenden. Detta visade att det var många av de boende som tyckte om robotsälen och började att smeka och tala med den. Det verkade som att de även blev lugnare. Det är också viktigt att komma ihåg att robotar inte är en ersättning för den mellanmänniska kontakten och fysiska beröring som man har med en annan person. Men de kan vara ett värdefullt komplement till traditionella omvårdnadsåtgärder. Det är även viktigt att metoden är

anpassade till den enskilde personen och att vårdpersonal utgår från varje persons unika situation, behov och önskemål.

I resultatet framkom det att livskvaliteten hos personer med demenssjukdom ökar när personerna regelbundet får lyssna på musik. I en studie av Särkämö et al. (2014) genomförde en musikinterventionsstudie som inkluderade personer med demenssjukdom. Musikinterventionsstudien gick ut på att personer med demenssjukdom regelbundet fick lyssna på musik och sjunga. Av studiens resultat framkommer det att livskvaliteten hos personerna förbättrades under interventionen. Genom att lyssna på musik och att sjunga bibehölls samt förbättrades även kognition, uppmärksamhet, orientering, korttids- och arbetsminne samt humöret förbättrades hos personer med demenssjukdom (Särkämö et al., 2014).

Metoddiskussion

I litteraturoversikten användes databaserna CINAHL och PubMed då Karolinska Institutet (2023) ansåg att dessa databaser är användbara vid examensarbete. Databaserna bedömde författarna som relevanta för ändamålet med arbetet. Enligt Östlundh (2022) krävs minst två databaser vid olika sökningar för att uppnå ett litteratururval som är ansenligt och evidensbaserat. Detta ökar antalet potentiella relevanta artiklar att analysera som anses stärka trovärdigheten för detta arbete. Artiklarna som valts ut har alla kvalitetsgranskats enligt granskningsmall så att endast artiklar med hög eller medel kvalitet inkluderats, vilket ger resultatet en ökad trovärdighet och giltighet. Vid den första sökningen användes sökordet "health related quality of life". Då detta resultat visade sig inkludera för få artiklar breddades sökningen till sökordet "quality of life", vilket resulterade i en större mängd artiklar. En begränsning i sökningen var att artiklarna behövde vara tillgängliga i fulltext, det kan ses som en svaghet då alla artiklar ej var tillgängliga i fulltext. Det kan ha bidragit till ett annat resultat i detta arbete om alla artiklar hade varit tillgängliga i fulltext, dock var så inte fallet. En ytterligare svaghet var att många relevanta artiklar som hittades i sökarbetet ej var originalartiklar vilket bidrog till ytterligare letande samt besvikelse då många artiklar var intressanta. Många artiklar blev även bortsorterade på grund av att de inte stämde in på inklusions- eller exklusionskriterierna då de handlade om vård som innefattade läkemedelsbehandling, vilken kan ha påverkat resultatet. Dessa artiklar kunde varit relevanta för studiens syfte för att de även beskrev och handlade om omvårdnad. En styrka i arbetet är att det är tre författare som har arbetat tillsammans och kunnat diskutera

arbetets alla olika delar vilket minskar bland annat risken för feltolkningar i kvalitetsgranskningen samt att relevanta artiklar skulle ha valts bort. Även handledare och studiekamrater har gett sin återkoppling på arbetet under sin gång som talar för studiens trovärdighet. Litteraturöversikten har skett på distans över zoom, vilket gav styrka och förutsättningar till ett bra samarbete och kunskapsöverförbarhet när fysiska möten inte var möjliga. Flera delade dokument har använts med såväl rekommenderad skrivmall som egen sammanställning av artiklarna. Detta har bidragit till daglig kontakt och skapat en gemensam överblick över litteraturöversikten. Förförståelsen har förklarats kring det valda ämnet som enligt Mårtensson & Fridlund (2017) kan påvisa studiens pålitlighet. Vid sökning av artiklar användes tidsspannet fem år tillbaka (2019–2024). Detta innebär att resultaten av denna litteraturöversikt är relevant och aktuella för nutidens praktik samt ökar arbetets kvalitet och talar för dess applicerbarhet i praktiken. Studierna som analyserats utfördes i åtta olika länder. För att dess olika metoder ska vara överförbara i olika kulturella kontext hade en större litteraturöversikts behövts göras då åtta länder ej är en representabel siffra för överförbarhet i kulturell kontext. En svaghet i studien är tidsbegränsningen som arbetet har haft, med mer tid så hade det funnits möjlighet att till exempel söka i ytterligare en databas för fler artiklar att analysera eller att fler handledningstillfällen varit tillgängliga för att diskutera optimal utformning av arbetet.

Slutsats

Att få en diagnos med sjukdomen demens bidrar till en stor förändring i livet. Personen kan bland annat drabbas av försämrad livskvalitet och välbefinnande. Vårdpersonal som arbetar med personer med demenssjukdom kan genom olika omvårdnadsåtgärder öka personernas livskvalitet och välbefinnande. De olika omvårdnadsåtgärderna som har en positiv effekt på livskvaliteten och välbefinnandet är exempelvis fysisk aktivitet, att vara ute i naturen, att bibehålla sociala relationer och känna en gemenskap, att lyssna på musik samt att vara i närheten av djur. Det är centralt att vårdpersonal även använder sig av personcentrerad vård, för att individanpassa vården och se till varje persons unika behov och intressen.

Klinisk betydelse

Resultatet av denna litteraturöversikt kan medverka till en ökad förståelse kring hur olika omvårdnadsåtgärder kan bidra till ökad livskvalitet och välbefinnande hos personer med demenssjukdom. Om sjuksköterskor och vårdpersonal som arbetar med personer med

demenssjukdom får information gällande vilka olika omvårdnadsåtgärder som främjar välbefinnande och livskvalitet, kan det implementeras i det dagliga omvårdnadsarbetet och därmed bidra till en bättre vardag för personer med demenssjukdom. Resultatet av denna litteraturoversikt kan skapa motivation hos sjuksköterskor och vårdpersonal att använda sig av olika omvårdnadsåtgärder i det dagliga arbetet med personer som har demenssjukdom.

Vidare forskning

Utifrån resultatet ses ett behov av att forska vidare på hur de olika stadierna i sjukdomen påverkas av olika metoder som kan förbättra livskvaliteten samt hur effektiv varje metod är i respektive stadie. Vidare forskning kan fokusera på att utvärdera och jämföra effekterna av olika omvårdnadsinterventioner för att identifiera vilka som är mest effektiva för att främja livskvalitet hos personer med demenssjukdom. Det kan inkludera olika former av aktiviteter, terapier, socialt stöd och miljöanpassningar. Det skulle vara intressant att få ta del av hur omvårdnadsåtgärder kan anpassas för att möta de individuella behoven och preferenserna hos personer med demenssjukdom. Genom att fokusera på att utveckla och testa personcentrerade tillvägagångssätt som tar hänsyn till varje persons unika situation och livshistoria. Det skulle även behövas mer forskning om konkreta strategier för hur sjuksköterskan kan bemöta personer med demenssjukdom som kan ligga till grund för beskrivning av evidensbaserade omvårdnadsåtgärder.

REFERENSER

* Artiklar som använts i resultatet

*Ángeles Briones, M., Pardo-García, I., & Escribano-Sotos, F. (2019). Effectiveness of a Dog-Assisted Therapy Program to Enhance Quality of Life in Institutionalized Dementia Patients. *Sage Journals*, 30(1), 89-97. DOI: <https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1177/1054773819867250>

Bolt, S. R., van der Steen, J. T., Khemai, C., Schols, J. M. G. A., Zwakhalen, S. M. G., & Meijers, J. M. M. (2022). The perspectives of people with dementia on their future, end of life and on being cared for by others: A qualitative study. *Journal of Clinical Nursing*, 31(13/14), 1738-1752. DOI: 10.1111/jocn.15644

*Dahms, R., Eicher, C., Haesner, M., & Mueller-Werdan, U. (2021). Influence of Music Therapy and Music-Based Interventions on Dementia: A Pilot Study. *Journal of Music Therapy*, 58(3), 12-36. DOI: <https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1093/jmt/thab005>

Du, H., Bo, L., Lai, X., Zhu, H., & Huo, X. (2023). Network meta-analysis of comparative efficacy of animal-assisted therapy vs. Pet-robot therapy in the management of dementia. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 15, 1095996. <https://doi.org/10.3389/fnagi.2023.1095996>

Edberg, A-K. & Wallin, A. (2019). Kognitiv svikt. I A-K. Edberg, &H. Wijk (Red.), *Omvårdnadens grunder. Hälsa och ohälsa*. (s. 671–702). Studentlitteratur

Ekman, I., Swedberg, K., Taft, C., Lindseth, A., Norberg, A., Brink, E., Carlsson, J., DahlinIvanoff, S., Johansson, I.L., Kjellgren, K., Lidén, E., Öhlén, J., Olsson, L.E., Rosén, H., Rydmark, M., & Stibrant- Sunnerhagen, K. (2011). Person-centered care-- ready for prime time. *European Journal of Cardiovascular Nursing*, 10(4), 248-251. DOI: 10.1016/j.ejcnurse.2011 06 008

Folkhälsomyndigheten. (2 september 2022). Faktorer som påverkar den psykiska hälsan hos äldre personer. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor->

levnadsvanor/psykisk-halsa-och-suicidprevention/vad-paverkar-var-psykiska-halsa/faktorer-som-paverkar-den-psykiska-halsan-hos-aldre-personer/

Friberg, F. (2017). Att göra en litteraturoversikt, I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsats: Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (3.uppl., s.141–152). Studentlitteratur AB.

*Granbo, R., Boulton, E., Saltvedt, I., Helbostad, J. L., & Taraldsen, K. (2019). My husband is not ill; he has memory loss - caregivers' perspectives on health care services for persons with dementia. *BMC Geriatrics*, 19(1), 1–7. DOI: 10.1186/s12877-019-1090-6

Henricson, M. (Red.). (2017). *Vetenskaplig teori och metod - Från idé till examination inom omvårdnad* (2 uppl.). Studentlitteratur.

Jöranson, N. (2016). Emotional robots as health promotion in dementia care - group activity with a seal robot in nursing home. [Doktorsavhandling, Norges miljøog biovitenskapelige universitet].

Karolinska Institutet. (31 oktober 2023). Systematisk litteraturoversikt som examensarbete. <https://kib.ki.se/soka-vardera/systematiska-oversikter/systematisk-litteraturoversikt-som-examensarbete>

Kitwood, T. (1997a). *Dementia Reconsidered: The Person Comes First*. United Kingdom: Open University Press

Kitwood, T. (1997b). The experience of dementia. *Aging & Mental Health*, 1(1), 13-22. DOI: <https://doi.org/10.1080/13607869757344>

Kjellström, S. (2017). Forskningsetik. I M. Henricsson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod - från idé till examination inom omvårdnad* (2: a uppl., s. 57–81). Studentlitteratur AB.

*Kohler, M., Mullis, J., Karrer, M., Schwarz, J., & Saxer, S. (2021). Effectiveness of a group-walking intervention for people with dementia based on quality of life and

caregivers' burden. *National Library of Medicine*, 2021(8), 3111-3119. DOI: 10.1002/nop2.1023

*Kårefjärd, A., & Nordgren, L. (2019). Effects of dog-assisted intervention on quality of life in nursing home residents with dementia. *Scandinavian Journal of Occupational Therapy*, 26(9), 433-440. DOI: <https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1080/11038128.2018.1467486>

Marco, P., & Redolat, R. (2023). Alzheimer's Disease, Grieving Process, and Art Therapy: Case Study. *Journal of the American Art Therapy Association*, 40(1), 40-45. DOI: 10.1080/07421656.2022.2066951

Mårtensson, J., & Fridlund, B. (2017). Vetenskaplig kvalitet i examensarbete. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod - Från idé till examination inom omvårdnad* (2 uppl., s. 421–438). Studentlitteratur.

Nilsson, J., Staller, J., Gesar, B., & From, I. (2023). The Well-Being of People with Dementia in Sweden and Hungary from the Perspective of Relatives: A Qualitative Interview Study. *Health & Social Care in the Community*, 2023, 1-8. DOI: 10.1155/2023/4754066

Nilsson, U. (2017a). Granskningsmall för kvalitativa studier. Institutionen för Hälsovetenskaper, Örebro Universitet. Tillgänglig på Högskolan Dalarna https://learn.du.se/ultra/courses/_11752_1/cl/outline

Nilsson, U. (2017b). Granskningsmall för kvantitativa studier utan kontrollgrupp. Institutionen för Hälsovetenskaper, Örebro Universitet. Tillgänglig på Högskolan Dalarna https://learn.du.se/ultra/courses/_11752_1/cl/outline

Nilsson, U. (2017c). Granskningsmall för kvantitativa studier, randomiserad studie. Institutionen för Hälsovetenskaper, Örebro Universitet. Tillgänglig på Högskolan Dalarna https://learn.du.se/ultra/courses/_11752_1/cl/outline

Nordgren, L., & Engström, G. (2013). Animal-Assisted Intervention in Dementia: Effects on Quality of Life. *Clinical Nursing Research*, 23(1), 7-9. DOI:10.1177/1054773813492546

Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders-Slegers, M-J., Patil, G., & Ihlebæk, C. (2016). Effect of animal-assisted interventions on depression, agitation and quality of life in nursing home residents suffering from cognitive impairment or dementia: a cluster randomized controlled trial. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 31(12), 1312-1321. DOI: 10.1002/gps.4436

Pongan, E., Tillmann, B., Leveque, Y., Trombert, B., Getenet, J. C., Auguste, N., Dauphinot, V., El Haouari, H., Navez, M., Dorey, J. M., Krolak-Salmon, P., Laurent, B., Rouch, I. & LACMé Group. (2017). Can Musical or Painting Interventions Improve Chronic Pain, Mood, Quality of Life, and Cognition in Patients with Mild Alzheimer's Disease? Evidence from a Randomized Controlled Trial. *Journal of Alzheimer's disease*, 60(2), ss. 663–677. doi: 10.3233/JAD-170410

Rosén M. (2017). Systematisk litteraturoversikt. I M. Henricsson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod - från idé till examination inom omvårdnad* (2: a uppl., s. 375–391). Studentlitteratur AB.

*Sánchez-Valdeón, L., Fernández-Martínez, E., Loma-Ramos, S., López-Alonso, A-M., Bayón Darkistade, E., & Ladera, V. (2019). Canine-Assisted Therapy and Quality of Life in People with Alzheimer-Type Dementia: Pilot Study. *National Library of Medicine*, 10(2019), 1-6. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.01332>

Sandman, L., & Kjellström, S. (2018). *Etikboken - etik för vårdande yrken*. (2:2 uppl.). Studentlitteratur AB.

Segernäs Kvitting, A. (1 januari 2019). Demens – utredning i primärvård. Internetmedicin. <https://www.internetmedicin.se/behandlingsoversikter/psykiatri/demens-utredning-i-primarvard/>

Seneca Terkelsen, A., Vorup Petersen, J., Kaae Kristensen, H. (2019). Mapping empirical experiences of Tom Kitwood's framework of person-centred care for persons with dementia in institutional settings. A scoping review. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 34(1), 6-22. DOI: <https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1111/scs.12709>

Skog, M & Grafström, M. (2013). Äldres hälsa och livskvalitet. Sanoma utbildning.

Skovdahl, K & Edberg, A-K. (2020). Hälsöfrämjande aktiviteter. I Å. Edberg (Red.), *Att möta personer med demenssjukdom* (s.251–270). Studentlitteratur.

*Smaling, H.J.A., Francke, A.L., Achterberg, W.P., Joling, K.J., & van der Steen, J.T. (2023). The Perceived Impact of the Namaste Care Family Program on Nursing Home Residents with Dementia, Staff, and Family Caregivers: A Qualitative Study. *J Palliat Care*, 38(2), 143–151. <https://doi.org/10.1177/08258597221129739>

Socialstyrelsen. (2022). En nationell strategi för demenssjukdom – slutrapport 2022. [Broschyr]. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2022-6-7922.pdf>

Socialstyrelsen. (2017). Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom. Stöd för styrning och ledning.

<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepointdokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2017-12-2.pdf>

Socialstyrelsen. (2018). Vård och omsorg vid demenssjukdom – sammanfattning med förbättringsområden. [Broschyr]. <https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/nationella-riktlinjer/2018-3-1.pdf>

Stanyon, M. R., Griffiths, A., Thomas, S.A., & Lee Gordon, A. (2016). The facilitators of communication with people with dementia in a care setting: an interview study with healthcare workers. *Age and Ageing*, 45(1), 164–170. DOI: 10.1093/ageing/afv161

Sullivan, M., & Tunsäter, A. (2001). Hälsorelaterad livskvalitet informativt effektmått i kliniska studier. *Klinik och vetenskap*, 98(41), 4428–4433. <https://lakartidningen.se/wp-content/uploads/OldPdfFiles/2001/23556.pdf>

Svenskt Demenscentrum. (14 januari 2020a). Demenssjukdomar. <https://demenscentrum.se/Fakta-om-demens/Demenssjukdomarna>

Svenskt Demenscentrum. (3 november 2020b). Väcka minnen | reminiscens. <https://demenscentrum.se/arbeta-med-demens/metoder-och-arbetssatt/reminscens#:~:text=Reminiscens%20betyder%20h%C3%A5gkomst%20eller%20minne,olika%20f%C3%B6rem%C3%A5l%20kan%20kommunikationen%20unde>

rl% C3% A4ttas.

Svenskt Demenscentrum. (2013). Personcentrerad vård och omsorg [Broschyr].
https://demenscentrum.se/sites/default/files/globalassets/utbildning_pdf/verktygslada_ht/personcentrerad-var-d-och-omsorg.pdf

Svensk sjuksköterskeförening. (2010). Personcentrerad vård [Broschyr].
<https://swenurse.se/download/18.21c1e38d1759774592615393/1605100833382/Personcentrerad%20v%C3%A5rd.pdf>

Svensk Sjuksköterskeförening. (2017). ICN Etiska kod för sjuksköterskor. [Broschyr].
<https://swenurse.se/download/18.9f73344170c0030623146a/1584003553081/icns%20etiska%20kod%20f%C3%B6r%20sjuksk%C3%B6terskor%202017.pdf>

Svensk Sjuksköterskeförening. (2024). Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska. [Broschyr].
<https://swenurse.se/download/18.63d77b1e18bf5c2bfaa40841/1701244747726/Kompetensbeskrivning%20legitimerad%20sjuksko%CC%88terska%202024.pdf>

Särkämö, T., Tervaniemi, M., Laitinen, S., Numminen, A., Kurki, M., Johnson, J. K., & Rantanen, P. Cognitive, Emotional, and Social Benefits of Regular Musical Activities in Early Dementia: Randomized Controlled Study. *The Gerontologist*, 54(4), 634-650. DOI:
<https://doi-org.www.bibproxy.du.se/10.1093/geront/gnt100>

*Taraldsen, K., Boulton, E., Helbostad, J. L., Saltvedt, I., & Granbo, R. (2020). Client, caregiver, volunteer, and therapist views on a voluntary supported group exercise programme for older adults with dementia. *BMC Geriatrics* 20(235), 1-9. DOI:
<https://doi.org/10.1186/s12877-020-01632-6>

*Toivonen, K., Charalambous, A., & Suhonen, R. (2023). A caring and living environment that supports the spirituality of older people with dementia: A hermeneutic

phenomenological study. *International Journal of Nursing Studies*, 138(2023), 1-9. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2022.104414>

*van der Velde-van Buuringen, M., Achterberg, W. P., & Caljouw, M. A. A. (2021). Daily garden use and quality of life in persons with advanced dementia living in a nursing home: A feasibility study. *Nurs Open*, 8(3), 1243-1253. <https://doi.org/10.1002/nop2.740>

Wesenberg, S., Mueller, C., Nestmann, F., & Holthoff-Detto, F. (2018). Effects of an animal-assisted intervention on social behaviour, emotions, and behavioural and psychological symptoms in nursing home residents with dementia. *Psychogeriatrics*, 19(3), 219–227. DOI: [10.1111/psyg.12385](https://doi.org/10.1111/psyg.12385)

*Wiken Telenius, E., Eriksen, S., & Mork Rokstad, A-M. (2020). I need to be who I am: a qualitative interview study exploring the needs of people with dementia in Norway. *BMJ Open*, (10)8, 1-10. DOI: [10.1136/bmjopen-2019-035886](https://doi.org/10.1136/bmjopen-2019-035886)

*Wiken Telenius, E., Gujord Tangen, G., Eriksen S., & Mork Rokstad, A-M. (2022). Fun and a meaningful routine: the experience of physical activity in people with dementia. *National Library of Medicine*, 22(500), 1-10. DOI: [10.1186/s12877-022-03149-6](https://doi.org/10.1186/s12877-022-03149-6)

Willman, A., Bathsevani, C., Nilsson, R., & Sandström, B. (2016). *Evidensbaserad omvårdnad: En bro mellan forskning & klinisk verksamhet*. Studentlitteratur

World Health Organization. (1 mars 2012). The World Health Organization Quality Of Life. <https://www.who.int/tools/whoqol>

*Yang, L., Xuan, C., Yu, C., Yin, X., Zheng, P., & Yan, J. (2022). Effects of comprehensive intervention on life quality among the elderly with Alzheimer Disease and

their caregivers based on mixed models. *Nurs Open*, 9(2), 1412–1422.
<https://doi.org/10.1002/nop2.917>

Östlundh, L. (2017). Informationssökning. I Friberg (Red.), *Dags för uppsats: vägledning för litteraturbaserade examensarbeten*. (3:1 s. 59-82). Studentlitteratur

Östlundh, L. (2022). Informationssökning. I F. Friberg (Red.), *Dags för uppsats : vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (4 uppl., s. 80-110). Studentlitteratur.

BILAGA A

Matris över inkluderade artiklar

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
Ángeles Briones, M., Pardo-García, I. & Escribano- Sotos, F. 2019 Spanien	Effectiveness of a Dog-Assisted Therapy Program to Enhance Quality of Life in Institutionalized Dementia Patients	The aim of this study was to assess the effectiveness of a dog-assisted therapy intervention to enhance quality of life in persons with dementia institutionalized in a public care home and to study its effect on the use of psychotropic medications.	<u>Design:</u> Kvantitativ. <u>Urval:</u> Personer med demenssjukdom som bor på offentliga vårdhem. <u>Datainsamling:</u> En kontrollgrupp och en interventionsgrupp. Pre- post-test. <u>Dataanalys:</u> Shapiro-Wilks-testet, Wilcoxon-signerade rangtestet, kovariansanalys (ANCOVA) och mixade modeller "Delta"- metoden.	n= 34 personer med demenssjukdom.	Huvudfynden i denna studie var att livskvaliteten förbättrades i både interventions- och kontrollgruppen, utan någon signifikant skillnad mellan grupperna. Inga modifieringar hittades när det gäller läkemedelsanvändning.	Hög

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
Dahms, R., Eicher, C., Haesner, M. & Mueller- Werdan, U. 2021 Tyskland	Influence of Music Therapy and Music- Based Interventions on Dementia: A Pilot Study	This pilot study examined the frequency of use and acceptance of MT and technology- based music interventions (TBMI) as well as the influence of high and low usage of both interventions of dementia on behavioral and psychological symptoms (BPSD) at two timepoints.	<u>Design:</u> Kvantitativ. <u>Urval:</u> Personer med demenssjukdom som bor på vårdhem. <u>Datainsamling:</u> Intervjuer. <u>Dataanalys:</u> Bivariata och multivariata analyser, Mann-Whitney U- tester, oberoende t- test, univariat variensanalys, pearson korrelationer, Friedman-test och envägsanalys av variansen med upprepade mätningar.	n=30 personer med demenssjukdom. 18 kvinnor 12 män	Resultatet visade högre frekvenser av användning och acceptans av musikinterventionerna som levererades under personalguidad MT och TBMI (såsom individuell MT, grupp MT och gruppemusik med rörelser) jämfört med musikinterventionerna som endast var teknikbaserade och spelade utan vägledning. Detta resultat tycks indikera att aktivt guidade och individbaserade musikinterventioner som levereras av kvalificerad personal är bättre accepterade av PwD än enbart teknikbaserade musikinterventioner. Dessutom innebär dessa resultat att integreringen av individbaserad musik i standardvården för patienten på ett slutenvårdshem kan lyckas trots inblandning av extern personal.	Hög

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
Granbo, R., Boulton, E., Saltvedt, I., Jorunn L. Helbostad, J.L., & Taraldsen, K. 2019 Norge	My husband is not ill; he has memory loss - caregivers' perspectives on health care services for persons with dementia	The aim of this paper is thus to describe informal caregivers' perspectives and perceived needs for health care services for older people with dementia in a municipality. The study is part of a collaborative project between researchers and clinicians in primary health care, which aims to develop new services for people with dementia.	<u>Design:</u> Kvalitativ. <u>Urval:</u> de inkluderade ett målinriktat urval av informella anhängvårdare från ett rådgivningscenter för personer med demens och deras familjer. <u>Datainsamling:</u> Fokusgrupper. <u>Dataanalys:</u> Systematisk textkondensering.	n= 8 deltagare, deras ålder varierade från 63 till 83 år n=2 två döttrar n=6 makar	Resultaten visade att dagens hälso- och sjukvård för personer med demenssjukdom inte möter behoven hos vare sig personer med demenssjukdom eller deras anhöriga. De få aktiviteter/tjänster som erbjuds kännetecknas av passivitet och brist på individuell och individanpassad vård. Befintliga hälso- och sjukvårdstjänster och nya verksamheter bör ta hänsyn till varje individs resurser, intressen och fysiska funktion för att säkerställa att både personer med demenssjukdom och deras vårdgivare vill ta emot stöd.	Hög

Författare	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
------------	-------	-------	-------	-----------	----------	----------

År Land						
Kohler, M., Mullis, J., Karrer, M., Schwarz, J., & Saxer, S. 2021 Schweiz	Effectiveness of a group-walking intervention for people with dementia based on quality of life and caregivers' burden	To test the effectiveness of a 28-week group-walking intervention for person with dementia. Participants were accompanied by trained volunteers. The effectiveness was assessed according to the quality of life, ability to perform activities of daily living, independence, mobility, cognition, challenging behaviours and the burden on their caregiving relatives.	<u>Design:</u> Kvasi-experimentell, en grupp, pretest-posttest design. <u>Urval:</u> Personer med demens (MMSE=10–26) i samhället, delvis eller helt omhändertagna av närstående. <u>Datainsamling:</u> Formulär och intervjuer. <u>Dataanalys:</u> Medelvärde och standardavvikelse, frekvenser, och proportioner. Wilcoxon test.	n=32 personer med demens samt deras vårdgivande närstående.	Resultaten visar att interventionen höll livskvaliteten stabil för deltagarna när den ofta går ner med tid vid demens. Utöver detta var interventionen väldigt omtyckt och accepterad av deltagarna.	Hög

Författare År	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
------------------	-------	-------	-------	-----------	----------	----------

Land						
Kårefjärd, A. & Nordgren, L. 2019 Sverige	Effects of dog-assisted intervention on quality of life in nursing home residents with dementia	The aim of the study was to investigate the effects of dog-assisted intervention on quality of life in nursing home residents with dementia.	<p><u>Design:</u> Kvantitativ</p> <p><u>Urval:</u> Personer med måttlig-svår demenssjukdom från tre olika äldreboenden</p> <p><u>Datainsamling:</u> Ett grupptest med pre-post-teststudiedesign</p> <p><u>Dataanalys:</u> Icke-parametriska tester såsom Mann-Whitney U-testet och Kruskal-Wallistest för oberoende urval, samt Wilcoxon Signed Ranks Test för relaterade prover.</p>	n= 59 personer med demenssjukdom 34 kvinnor 25 män	Deltagarnas totala poäng förbättrades signifikant mellan baslinjen och posttest 1 och försämrades signifikant efter test 2. Resultaten tyder på att hundstödda insatser kan ha positiva effekter på livskvaliteten hos personer med mildsvår demenssjukdom.	Hög

Författare År	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
------------------	-------	-------	-------	-----------	----------	----------

Land						
<p>Sánchez-Valdeón, L., Fernández-Martínez, E., Loma-Ramos, S., López-Alonso, A. I., Bayón Darkistade, E., & Ladera, V.</p> <p>2019</p> <p>Spanien</p>	<p>Canine-Assisted Therapy and Quality of Life in People with Alzheimer-Type Dementia: Pilot Study</p>	<p>The aim of the present study was to determine whether canine-assisted therapy maintained or changed the quality of life of people with severe ATD over time.</p>	<p><u>Design:</u> Kvasi-experimentell studie med en enkel pre-post case-seriedesign.</p> <p><u>Urval:</u> Personer diagnostiserade med Alzheimers sjukdom</p> <p><u>Datainsamling:</u> Observationer enligt QUALID skalan.</p> <p><u>Dataanalys:</u> Friedmans icke-parametriska test och Wilcoxon signed-rank test.</p>	<p>n= 10 personer med diagnostiserad Alzheimers (medelålder på 77,6 år (SD = 9,24). 6 var kvinnor (medelålder 78,8; SD = 10,79) och 4 var män (medelålder 75,8; SD = 7,36).</p>	<p>Resultaten visar att livskvaliteten ökat markant efter 6 månader och året då hundassisterad terapi påbörjas.</p>	<p>Hög</p>

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
Smaling, H. J. A., Francke, A. L., Achterberg, W. P., Joling, K. J. & van der Steen, J. T. 2023 Nederländerna	The Perceived Impact of the Namaste Care Family Program on Nursing Home Residents with Dementia, Staff, and Family Caregivers: A Qualitative Study	To examine the perspectives of staff, and family caregivers (i.e., family, friends, and volunteers) on the impact of the Namaste Care Family program on all involved.	<u>Design:</u> Kvalitativ <u>Urval:</u> Personer och familj som arbetar med personer med demenssjukdom <u>Datainsamling:</u> Semi-strukturerade intervjuer <u>Dataanalys:</u> Beskrivande induktiv kvalitativ tematisk analys	n= 43 personer 12 familjevårdare till personer med demenssjukdom 31 personer som arbetade på äldreboenden med personer med demenssjukdom	En upplevd effekt av programmet identifierades för de boende, personal och familjevårdare. För invånarna inkluderade detta välbefinnande, mer engagemang, förbättrade interaktioner, förändringar i energinivå och viktökning. Effekten på familjevårdare inkluderade en mer positiv syn på personer med demens, förändringar i familjebesök, blandade känslor under sessioner och blandade förändringar i relationerna med alla inblandade. För personalen inkluderade detta olika arbetserfarenheter, övergång till mer personcentrerad vård (mer tid och uppmärksamhet för de boende och mer medvetenhet) och att utveckla relationer med boende och kollegor.	Hög

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
--------------------------	-------	-------	-------	-----------	----------	----------

<p>Taraldsen, K., Boulton, E., Helbostad, J.L., Saltvedt, I. & Granbo, R.</p> <p>2020</p> <p>Norge</p>	<p>Client, caregiver, volunteer, and therapist views on a voluntary supported group exercise programme for older adults with dementia</p>	<p>The aim of the present study was to evaluate the delivery of a volunteer-supported group exercise programme for community-dwelling older adults with cognitive decline and dementia.</p>	<p><u>Design:</u> Kvalitativ.</p> <p><u>Urval:</u> Äldre vuxna och volontärer som deltog i ett 12 veckors gruppträningsprogram.</p> <p><u>Datainsamling:</u> Semi-strukturerade intervjuer.</p> <p><u>Dataanalys:</u> Systematisk textkondensering.</p>	<p>n= 13 deltagare</p> <p>4 Äldre personer 4 Anhörigvårdare 3 Volontärarbetare 2 Fysioterapeut</p>	<p>Temat "relationsbyggande" är anledningen till att det var viktigt för deltagarna att delta i denna grupp. Resultaten tyder på att det är viktigt hur vi organiserar träningsgrupper, med någon form av extra stöd, för att säkerställa att personer börjar och fortsätter att delta i nya aktiviteter utanför hemmet.</p>	<p>Medel</p>
<p>Telenius, E.W., Eriksen, S. & Rokstad, A.M.M.</p> <p>2020</p> <p>Norge</p>	<p>I need to be who I am: a qualitative interview study exploring the needs of people with dementia in Norway</p>	<p>The aim of this study was to explore the experienced needs of people with dementia in order to facilitate user involvement in provided services.</p>	<p><u>Design:</u> Kvalitativ.</p> <p><u>Urval:</u> personer med demenssjukdom som rekryterades från alla regioner i Norge.</p> <p><u>Datainsamling:</u> Semi-strukturerade intervjuer.</p> <p><u>Dataanalys:</u> Kvalitativ innehållsanalys.</p>	<p>n= 35 deltagare med diagnosen demens</p> <p>19 = Kvinna 16 = män</p>	<p>Tre huvudkategorier framkom i intervjuerna: (1) att hålla kontakten; (2) att vara aktiv och delta; och (3) att leva för stunden. Det övergripande temat var: behovet av att vara den jag är.</p>	<p>Hög</p>

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
Telenius, EW., Tangen, G.G., Eriksen, S. & Rokstad, A.M.M. 2022 Norge	Fun and a meaningful routine: the experience of physical activity in people with dementia	The aim of the study was therefore to provide insight into experiences with physical activity in people with dementia.	<u>Design:</u> Kvalitativ <u>Urval:</u> Personer med demenssjukdom som rekryterades genom hälso- och sjukvårdspersonal som tillhandahåller tjänster för personer med demenssjukdom inom primär- och specialistvården. <u>Datainsamling:</u> Semi- strukturerade intervjuer. <u>Dataanalys:</u> Kvalitativ innehållsanalys.	n=27 personer med demenssjukdom. 16 kvinnor och 11 män i åldrarna 59– 92 år.	Resultatet visar att vara fysiskt aktiv gav positiva upplevelser som känslor av behärskning och eufori efter träningen. Att vara fysiskt aktiv var meningsfullt. Den dagliga promenaden var en viktig rutin för många, och den gav ett meningsfullt innehåll till dagen. Att hålla koll på aktiviteter bekräftade identiteten.	Hög

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
Toivonen, K., Charalambous, A., & Suhonen, R. 2023 Finland	A caring and living environment that supports the spirituality of older people with dementia: A hermeneutic phenomenological study	To further understanding about the spirituality-supportive elements of a caring and living environment from the perspective of older people with dementia and their family members.	<p><u>Design:</u> Hermeneutisk fenomenologisk studie.</p> <p><u>Urval:</u> Äldre personer med demens och kapacitet att samtycka, samt deras familjemedlemmar.</p> <p><u>Datainsamling:</u> Dyadiska djupintervjuer och foto-elicitation.</p> <p><u>Dataanalys:</u> Tematisk innehållsanalys.</p>	n= 10 äldre personer med demens och deras 9 familjemedlemmar.	Det resulterade i tre teman i form av ontologiska frågor: "Var hör jag hemma?", "Vad finns kvar av mig i världen?" och "Vart ska jag?". Den överlappande frågan var "Vad är meningen med mitt liv?". Sammanfattningsvis visade studien hur viktigt det är att planera en omsorgsfull och levande miljö på ett personcentrerat sätt för individen med demens för att stödja personens identitet och påminna dem om vad som är viktigt för dem och vad som ger dem mening i sitt liv.	Hög

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
van der Velde- van Buuringen, M., Achterberg, W. P., & Caljouw, M. A. A. 2021 Nederländerna	Daily garden use and quality of life in persons with advanced dementia living in a nursing home: A feasibility study	To evaluate the process of daily going outside in a nursing home garden and explore the effect of garden use on quality of life and neuropsychiatric symptoms in persons with dementia.	<u>Design:</u> En förstudie med kvantitativa och kvalitativa ansatser. <u>Urval:</u> Personer med demenssjukdom som bodde på ett demensboende. <u>Datainsamling:</u> Intervjuer och enkäter. <u>Dataanalys:</u> Tematisk analys.	n= 24 personer med måttlig till svår demens.	Resultaten visar att daglig trädgårdsvistelse förbättrade de demenssjukas livskvalitet och minskade deras sociala isolering. Vidare visades det att aktiviteterna som de demenssjuka deltog mest i i trädgården var att sitta, gå, eller ha en dryck/tilltugg.	Hög

Författare År Land	Titel	Syfte	Metod	Deltagare	Resultat	Kvalitet
Yang, L., Xuan, C., Yu, C., Jin, X., Zheng, P., & Yan, J. 2022 Kina	Effects of comprehensive intervention on life quality among the elderly with Alzheimer Disease and their caregivers based on mixed models	We conducted a multi-sectoral comprehensive intervention for elderly Alzheimer Disease patients and their caregivers to improve their quality of life.	<p><u>Design:</u> Randomized controlled trial.</p> <p><u>Urval:</u> patienter med Alzheimers sjukdom slumpmässigt ut från ett vårdhem i Zhejiang-provinsen <u>Datainsamling:</u> interventionsgrupp och kontrollgrupp</p> <p><u>Dataanalys:</u> Blandade modeller inkluderade deskriptiv statistik såsom frekvenser, procentandelar, medelvärden och standardavvikelser. För att jämföra grupper användes Students t-test och x2-test.</p>	n= 150 personer. 75 personer i interventionsgruppen respektive kontrollgruppen.	Livskvaliteten, kommunikationsförmågan, förmågan att hantera hushållsarbetet och egenvårdsförmågan förbättrades för personerna med demens i interventionsgruppen. Deras vårdgivares livskvalitet och vårdförmåga förbättrades också.	Hög